

Eduskunnan hallintovaliokunta

Pohjois-Suomen elinvoimakeskusten lausunto/kommentit Asiaan VNS 5/2025 vp Valtioneuvoston selonteko eduskunnalle aluekehittämisen ja EU:n alue- ja rakennepolitiikan lainsäädännöstä

Pohjois-Pohjanmaan elinvoimakeskus kiittää mahdollisuudesta lausua valtioneuvoston hallintovaliokunnalle selontekoon aluekehittämisen ja EU:n alue- ja rakennepolitiikanlainsäädännöstä.

Keskeiset huomiot:

Elinvoimakeskusten rooli

Selonteko kuvaa laajasti aluekehittämisen strategisia toimijoita, erityisesti maakunnan liittoja ja TEM:iä. 1.1.2026 käynnistyneiden elinvoimakeskusten rooli jää vähäisemmälle huomiolle. Elinvoimakeskuksista annetun lain 531/2025 mukaan elinvoimakeskuksilla on laaja tehtäväkenttä kehittämisessä, rahoituksessa ja toimeenpanossa.

Elinvoimakeskukset ovat ainoita valtion aluehallintoviranomaisia. Tehtävien kokoaminen yhdelle viranomaiselle vahvistaa aluehallinnon tehokkuutta ja parantaa mahdollisuuksia kokonaisvaltaiseen kehittämiseen. Aluekehittämisen vaikuttavuutta voidaan edelleen parantaa vahvistamalla elinvoimakeskusten roolia. Elinvoimakeskusten roolia voisi edelleen vahventaa mm. rahoitusroolissa, valtion ja kaupunkien välisessä sopimuksellisuudessa, yrityslähtöisen T&K-toiminnan rahoituksessa ja koordinoinnissa, kulttuurin ja luovien alojen edistämisessä sekä alueellisessa valmiustoiminnassa.

Elinvoimakeskukset toimivat yhteistyössä alueellisten toimijoiden kanssa, monialaisina valtion aluehallinnon yksikköinä ja valtion kehittämis- ja rahoitustehtävien toteuttajina. Näin ne muodostavat tehokkaan valtion aluekehittämisen toimeenpanokoneiston. Elinvoimakeskukset kokoavat yhteen elinkeinot, työllisyyden, osaamisen kehittämisen, liikenteen, maaseudun, ympäristön ja maahanmuuton palvelut. Tätä selonteossa tunnistettua poikkihallinnollisuutta vahvistaa se, että elinvoimakeskukset voivat toimia pysyvänä rajapintana eri valtion hallinnonalojen tavoitteiden yhteensovittamisessa. Elinvoimakeskukset kokoavat jatkuvaa tilannekuvaa mm. toimialueensa elinkeinoelämästä, toimialarakenteesta ja investoinneista. Sidosryhmäyhteistyö on laajaa ja monipuolista.

18.3.2026

Selonteon mukaan nykyisellä ohjelmakaudella on liikaa välittäviä toimielimiä, mikä heikentää hallinnon kustannustehokkuutta ja yhdenmukaisuutta. Välittäville toimielimille kuuluu merkittävä rooli EU:n varainhoidon luotettavuuden ja hallinnon laadun varmistamisessa. Elinvoimakeskuksilla on vahva osaaminen pitkältä ajalta EU-rahoituksen (sekä alue- ja rakennepolitiikan että maatalous- ja maaseuturahoituksen) välittävänä toimielimenä toimisessa Suomessa. Tämä osaaminen tuo vahvan perustan toimia vahvistuvassa roolissa myös uuden NRPP rahaston välittävänä toimielimenä. Elinvoimakeskukset ovat pystyneet resursoimaan toiminnan tehokkaasti ja yhdistämään hyvin hallinnon vaatimukset ja vaikuttavan asiakastyön. Tämän vuoksi on hyvä harkinta, että välittävien toimielinten tehtävien keskittämistä jatketaan edelleen elinvoimakeskuksille. Keskitetympi malli parantaa tehostaa toimintaa, parantaa rahoituksen läpinäkyvyyttä, tukee yhtenäisiä kriteerejä ja mahdollistaa selkeämmän yhteyden kansalliseen ohjaukseen.

Valtion ja kuntien välistä sopimuksellisuutta voidaan tiivistää kuntien ja valtion aluehallintoviranomaisina toimivien elinvoimakeskusten kesken. Elinvoimakeskusten osallistuminen suurimpien kaupunkien kasvu- ja ekosysteemisopimuksiin on perusteltua.

Lainsäädäntö korostaa elinvoimakeskusten velvollisuutta hyödyntää digitalisaatiota ja toimia asiakaslähtöisesti. Selonteossa digitalisaation rooli jää vähäiseksi, vaikka se on kriittinen tekijä järjestelmän modernisoinnissa.

Koheesiopolitiikka

Koheesiopolitiikka on ollut Pohjois-Suomen ja erityisesti itäisen Pohjois-Suomen kehittymisen kannalta tärkeää. Investointien rahoittamisen mahdollisuus jatkossakin on tärkeää. Tasaamalla elinkeinoelämän kehityseroja tuetaan myös alueen turvallisuutta.

Suomen vaikea taloustilanne voi tuoda vaikeuksia löytää tarvittavaa omarahoitusta kumppanuusohjelman täysimääräisen rahoituksen saamiseen. Tässä on hyvä huomata, että Suomen saanto EU rahoituksesta on merkittävältä osin kiinni Suomen omarahoituksesta. Säästäminen kansallisessa rahoituksessa vähentää samassa suhteessa Suomen saamaa EU rahoitusta investointien ja kehittämisen rahoittamiseen, ja vaikeuttaa osaltaan EU:n alue- ja rakennepolitiikan lainsäädännön kautta tehtävää kehitystä.

Teknisen tuen riittävä määrä on tärkeä. Säästöt valtionhallinnossa tulee kohdentumaan merkittävästi toimintamenoihin, joten riittävä teknisen tuen määrä tulee varmistaa, jotta rahoituksen vaikuttava kohdentuminen ja muiden tavoiteltujen tavoitteiden saavuttaminen turvataan.

Tulosperusteisuus on hyvä tavoite. Sen tavoitteiden saavuttaminen voi olla haastavampaa kehittymättömillä alueilla, joissa elinkeinon kehittäminen on vähäisempää ja ympäristön potentiaali tarjoaa vähemmän kehittymisen mahdollisuuksia. Tuloksellisuuden ja vaikuttavuuden osalta on mahdollista, että hanketoimijoiden ja yhteishankkeiden toimijoiden määrä supistuu ja kapenee sellaisiin toimijoihin, joilla taloudellisen riskin sietokyky hanketoiminnassa on korkeampi. Hankkeiden tuloksellisuusvaatimus ei saa lisätä merkittävästi hanketoteuttajien taloudellista riskiä eikä vähentää oleellisesti eri toimijoiden mahdollisuuksia hankkeiden toteutukseen.

18.3.2026

NSPA –rahoitus tulee turvata

EU-komission esitys ei sisällä Suomen liittymissopimukseen perustuvaa pohjoisten harvaan asuttujen alueiden erityisrahoitusta (NSPA), mikä poikkeaa edellisistä rahoitusesityksistä. Pohjoisten harvaan asuttujen alueiden erityisasema perustuu kylmän ilmaston, pitkien etäisyyksien ja harvan asutuksen aiheuttamaan pysyvään kilpailukykyhaittaan.

Koska haitat ovat pysyviä, NSPA rahoituksen poistaminen voi heikentää merkittävästi Pohjoisen harvaan asuttujen alueiden kilpailukykyä, työllisyyttä, osaamisen kehittämistä ja ihmisten yhdenvertaisuuden toteutumista EU:ssa.

Alueelle kohdennetun NSPA-tuen avulla on pystytty lieventämään erityisolosuhteista aiheutuvia negatiivisia vaikutuksia. NSPA-tuki on merkittävä myös Suomen kokonaissaannon kannalta.

Yleistä selonteosta

Selonteossa on hyvin kuvattu nykyisen ohjelmakauden haasteita mm. moninaisesta ohjelmarakenteesta, tukimuotojen ja kustannusmallien runsaudesta, palkkamalleista ja tietojärjestelmärakenteesta johon Pohjois-Suomen elinvoimakeskus näkemyksessään yhtyy. Kuten selonteossa on todettu, kuluvalle ohjelmakaudelle asetettuun yksinkertaistamisen ja hallinnollisen taakan vähentämisen tavoitteisiin ei ole tähän mennessä päästy maksatuksen, tuen myöntämisen eikä asiakkaan näkökulmasta.

Ylijohtaja

Jaana Korhonen

Yksikön päällikkö

Pasi Loukasmäki

Tämä asiakirja KEHA/3482/2026 on hyväksytty sähköisesti / Detta dokument KEHA/3482/2026 har godkänts elektroniskt

Esittelijä Loukasmäki Pasi 18.03.2026 10:10

Hyväksyjä Korhonen Jaana B 18.03.2026 10:09